

Այս հրատարակությունը (խմբագրությունը) ներկայացնում է <<Հայաստանի գյուղական համայնքներում ագրոէկոհամակարգային պահպանության և օգտագործման միջոցով կենսապայմանների բարելավում>> ծրագրի արդյունքների մի մասը: Գլոբալ Էկոլոգիական Հիմնադրամի (ԳԷՀ) կողմից աջակցվող սույն ծրագիրը համակարգվում է Բիոլոգիական Ինքնակառավարման (IPGRI) կողմից ՄԱԿ-ի շրջակա միջավայրի ծրագրի իրականացման աջակցությամբ (UNEP):

Խելամիտ Կլիմայական Գյուղատնտեսություն

2017

Ցանկ

Ո՞րն է խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսությունը.....	3
Խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսության 3 սյուները.....	3
Խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսության հիմնական առանձնահատկությունները	4
Ինչու՞ խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսություն	4
Ինչպե՞ս է այն տարբերվում: 3 հիմնական տարբերությունները.....	6
Հողի կառավարում	8
Բուսաբուծություն.....	9
Ջրի կառավարում.....	9
Անասնաբուծության կառավարում	10
Անտառներ և ագրոանտառներ	11
Էներգիայի կառավարում	12
Արժեշղթաներ	13
Գենդերային և սոցիալական ներգրավվածություն	14

Ո՞րն է խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսությունը

Նկարագրություն

Խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսությունը (ԽԿԳ) մի մոտեցում է, որի ընթացքում վերափոխվում է գյուղատնտեսության զարգացումը, հաշվի առնելով ներկայիս կլիմայական փոփոխությունների պայմանները:

ԽԿԳ բարձրացնում է կայուն արտադրողականությունը, ամրապնդում է ճկունությունը (հարմարվողականությունը), հնարավորության դեպքում նվազեցնում կամ հեռացնում է ջերմոցային գազերը (ՋԳ) և նպաստում է ազգային սննդի անվտանգության և զարգացման

նպատակների իրականացմանը: Այս սահմանումը ցույց է տալիս, որ ԽԿԳ հիմնական նպատակն է սննդամթերքի անվտանգության և զարգացման հարցը, մինչ արտադրողականությունը, հարմարվողականությունը և ՋԳ մեղմացումը նույնականացվում են այդ նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ երեք փոխկապակցված պոնտեր:

Խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսության 3 պոնտերը

- **Արտադրողականություն.** ԽԿԳ նպատակն է բարելավել գյուղատնտեսական կայուն արտադրողականությունը և եկամտաբերությունը՝ բուսաբուծությունից, անասնաբուծությունից և ձկնաբուծությունից, առանց շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցություն ունենալու: Սա, իր հերթին, կբարձրացնի պարենային և սննդային անվտանգությունը:
- **Հարմարվողականություն.** ԽԿԳ նպատակն է նվազեցնել ֆերմերների անպատրաստվածությունը կարճաժամկետ ռիսկերին, ինչպես նաև ամրապնդել վերջիններիս կարողություններն երկարաժամկետ ցնցումների և ռիսկերի ընթացքում հարմարվողականության և բարգավաճման համար: Հատուկ ուշադրություն է հատկացվում էկոհամակարգի ծառայությունների

պաշտպանությանը: Այս ծառայությունները կարևոր են արտադրողականության պահպանման և կլիմայի փոփոխություններին հարմարվելու հնարավորության համար:

- **ՋԳ մեղմացում.** Որտեղ և երբ հնարավոր է, ԽԿԳ-ն օգնում է նվազեցնել և/կամ վերացնել ջերմոցային գազերի (ՋԳ) արտանետումները: Սա նշանակում է, որ մենք նվազեցնում ենք մանրաթելի և վառելիքի արտանետումները սննդամթերքի յուրաքանչյուր կալորիայի կամ կիլոգրամի հաշվարկով: Այդպիսով մենք խուսափում ենք անտառահատումներից, ինչպես նաև հողերն ու ծառերն օգտագործում ենք այնպիսի եղանակներով, որ մեծացնենք վերջիններիս ածխաթթու գազերի կլանման պոտենցիալը:

Խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսության հիմնական առանձնահատկությունները

- **ԽԿԳ-ն անդրադառնում է կլիմայական փոփոխություններին.** Ի տարբերություն պայմանական գյուղատնտեսության զարգացման, ԽԿԳ-ն համակարգված կերպով ինտեգրվում է կլիմայի փոփոխության պայմաններին և ապահովում կայուն գյուղատնտեսական համակարգերի պլանավորումը և զարգացումը:
- **ԽԿԳ-ն ներառում է բազմաթիվ նպատակներ և կառավարում առևտրային գործարքներ.** Իրականում ԽԿԳ-ն ապահովում է եռակի դրական արդյունքներ՝ բարձրացնում է արտադրողականությունը, ուժեղացնում է հարմարվողականությունը և կրճատում արտանետումները: Սակայն հաճախ հնարավոր չէ հասնել երեքին էլ: Հաճախ, երբ խոսքը վերաբերում է ԽԿԳ-ի իրականացմանը, պետք է կատարվեն առևտրային գործարքներ: Սա պահանջում է մեզ բացահայտել սիներգիաները և կշռել տարբեր մոտեցումների ծախսերը և օգուտները՝ հիմնվելով շահագրգիռ կողմերի նպատակների վրա՝ բացահայտված մասնակցային մոտեցումների միջոցով:

Ինչու՞ խելամիտ կլիմայական գյուղատնտեսություն

ԽԿԳ-ն օգնում է լուծել մի շարք կարևոր մարտահրավերներ՝

1. **ԽԿԳ-ն անդրադառնում է սննդամթերքի անվտանգությանը, չարաշահմանը և անբավարարությանը:**

Չնայած վերջին տասնամյակների ընթացքում գյուղատնտեսության զարգացմանն ու սննդամթերքի անվտանգությանն ուղղված ուշադրությանը, աշխարհում դեռևս գոյություն ունի մոտ 800 միլիոն անբավարար և 1 միլիարդ անապահով մարդ: Միննույն ժամանակ, ավելի քան 1,4 միլիարդ չափահասներ տառապում են ավելորդ քաշից, և արտադրված պարենի մեկ երրորդն ուղղակի դեն է նետվում: Մինչև 2050 թվականն ակնկալվում է, որ համաշխարհային բնակչության թիվը կաճի՝ հասնելով մինչև ավելի քան 9.7 միլիարդի: Միննույն ժամանակ, գլոբալ սննդամթերքի սպառման միտումները կտրուկ փոխվում են, օրինակ, հարստության աճի հետ համատեղ աճում է մսի հանդեպ պահանջարկը: Եթե սպառողական մեթոդների և սննդամթերքի թափոնների ընթացիկ միտումները շարունակվեն, ապա գնահատվում է, որ մինչ 2050 թվականը կարիք կլինի սննդի արտադրության մասշտաբը բարձրացնել 60%-ով: ԽԿԳ-ն օգնում է բարելավել աղքատ և մարգինալացված խմբերի պարենային անվտանգությունը, ինչպես նաև նվազեցնել գլոբալ պարենային թափոնների քանակը:

2. ԽԿԳ- ն անդրադառնում է գյուղատնտեսության և աղքատության միջև փոխհարաբերություններին

Գյուղատնտեսությունը շարունակում է մնալ զարգացող երկրներում ապրող շատ մարդկանց համար սննդի, զբաղվածության և եկամտի հիմնական աղբյուրը: Իրականում, գնահատվում է, որ աշխարհի աղքատների շուրջ 75%-ն ապրում է գյուղական վայրերում, իսկ գյուղատնտեսությունը հանդիսանում է նրանց եկամտի ամենակարևոր աղբյուրը: Որպես այդպիսին, գյուղատնտեսությունը յուրօրինակ միջոց է աղքատությունից խուսափելու համար: Գյուղատնտեսության զարգացման աճը հաճախ առավել արդյունավետ և արդարացի միջոց է թե՛ աղքատության կրճատման, թե՛ սննդի անվտանգության բարձրացման համար:

3. ԽԿԳ- ն անդրադառնում է կլիմայի փոփոխության և գյուղատնտեսության միջև փոխհարաբերություններին

Կլիմայի փոփոխությունն արդեն բարձրացնում է միջին ջերմաստիճանն ամբողջ աշխարհում, և ապագայում ակնկալվում է, որ ջերմաստիճանը ոչ միայն ավելի կտաքանա, այլ կդառնա շատ փոփոխական: Դա, իր հերթին, կփոփոխի տեղումների քանակը, վայրերը և ժամանակահատվածները: Միասին, այս փոփոխությունները կբարձրացնեն մթնոլորտային աղետների հաճախականությունը և ինտենսիվությունը՝ ինչպիսիք են փոթորիկները, ջրհեղեղները, ջերմային ալիքները, ձնագնդերը և երաշտները: Սա կարող է հանգեցնել ծովի մակարդակի և աղակալման բարձրացմանը, ինչպես նաև ամբողջ էկոհամակարգերի փլուզմանը: Այս բոլոր փոփոխությունները կունենան խորը ազդեցություն գյուղատնտեսության, անտառային տնտեսությունների և ձկնաբուծության վրա: Գյուղատնտեսությունը հատկապես խոցելի է դառնում կլիմայի փոփոխության ժամանակ, քանի որ տարբեր մշակաբույսեր և կենդանիներ զարգանում են տարբեր պայմաններում:

Գյուղատնտեսությունը մեծապես կախված է ջերմաստիճանների փոփոխության և ջրի առկայության հետևողականությունից, ինչն այնուամենայնիվ, գտնվում է կլիմայի փոփոխության սպառնալիքի տակ: Բացի այդ, բույսերի վնասատուները և հիվանդություններն աճում են ու տարածվում նոր տարածքների վրա՝ առաջացնելով գյուղատնտեսական արտադրողականության նոր մարտահրավերներ:

Թեև կլիմայի փոփոխությունը կունենա ինչպես բացասական, այնպես էլ դրական ազդեցություն բերքատվության վրա, ինչը նշանակում է, որ որոշ վայրերում որոշ մշակաբույսերի համար պայմանները կբարելավվեն, իսկ որոշ վայրերում էլ՝ հակառակը: Այնուամենայնիվ բացասական ազդեցությունները կգերազանցեն:

Ինչպե՞ս է այն տարբերվում: 3 հիմնական տարբերությունները

Ինչպե՞ս է ԽԿԳ-ն տարբերվում կայուն գյուղատնտեսության մյուս մոտեցումներից: Վերջինս ունի 3 ակնհայտ տարբերություն՝

- Բացարձակ ուշադրություն կլիմայի փոփոխությանը
- Միներգիաների և առևտրային բանակցությունների որոնում արտադրողականության, հարմարվողականության և մեղմացման դրական արդյունքների հասնելու նպատակով
- Գյուղատնտեսության զարգացման նոր ֆինանսավորման հնարավորությունների առկայություն

1. Ուշադրության կենտրոնացումը կլիմայական փոփոխությունների վրա

Ինչպես և այլ կայուն գյուղատնտեսական մոտեցումները, ԽԿԳ-ն նույնպես հիմնված է արտադրողականության և կայունության բարձրացման սկզբունքների վրա: Սակայն այն կենտրոնանում է կլիմայի փոփոխության վրա՝ անդրադառնալով հարմարվողականության և մեղմացման մարտահրավերներին՝ սննդի անվտանգության ուղղությամբ աշխատելիս:

$\text{ԽԿԳ} = \text{Կայուն Գյուղատնտեսություն} + \text{Հարմարվողականություն} - \text{Արտանետումներ}$

2. Արդյունքներ, փոխհարաբերություններ և առևտրային գործարքներ.

Որպեսզի մշակվեն միջոցառումներ, որոնք միաժամանակ բավարարում են արտադրողականության, հարմարվողականության և մեղմացման երեք մարտահրավերներին, ԽԿԳ-ն պետք է ոչ միայն կենտրոնանա տեխնոլոգիայի և պրակտիկայի վրա, այլ նաև ֆերմերային մակարդակից դուրս գտնվող ֆակտորների միջամտությունների արդյունքների վրա: Այսպիսով պետք է հաշվի առնել արտադրողականության, հարմարվողականության և մեղմացման միջև գոյություն

ունեցող սիներգիաները և առևտրային հարաբերությունները, ինչպես նաև տարբեր մակարդակներում տեղի ունեցող փոխհարաբերությունները, ներառյալ ավելի լայն սոցիալ-էկոլոգիական հետևանքները: Օրինակ, ֆերմային/համայնքային մակարդակում ԽԿԳ-ի միջամտությունները կարող են ազդել ինչպես սոցիալական, այնպես էլ էկոլոգիական համակարգերի վրա: Նմանապես, բացի ԽԿԳ-ի միջամտությունից, որն ուղղված է արտադրողականության բարձրացմանը, պետք է

նաև հաշվի առնել, թե ինչպես է այն ազդում հարմարվողականության և մեղմացման վրա, և ինչպես կարող է լավագույնս օպտիմալացնել բոլոր երեք արդյունքները համատեղ:

3. Նոր ֆինանսավորման հնարավորություններ

Ներկայումս ներդրումների մեջ առկա է հսկայական դեֆիցիտ, որն անհրաժեշտ է պարենային անվտանգության ապահովման համար: Բացառապես կենտրոնանալով կլիմայի փոփոխության վրա, ԽԿԳ-ն բացում է ֆինանսավորման նոր հնարավորություններ գյուղատնտեսության զարգացման համար, թույլ տալով, որ հատվածը կլիմային առնչվող ֆինանսական միջոցների մեջ ներդնի հարմարվողականության և մեղմացման համար ցախներ:

Հողի կառավարում

Նկարագրություն

Հողերի առողջության պահպանումը կամ բարելավումը կարևոր է կայուն և արդյունավետ գյուղատնտեսության համար: «Առողջ» հողի հիմնական ասպեկտները ներառում են հետևյալը:

- Բուսականության համապարփակ հողատեսք
- Հողի ածխածնի մակարդակները՝ համապատասխան հողի տեսակի և կլիմայի
- Հողի սնուցիչների նվազագույն կորուստ հողից լվացման միջոցով
- Հողի էրոզիայի և հորդառատ անձրևների գրոյական կամ նվազագույն մակարդակ
- Հողում աղտոտիչների բացակայություն

ԽԿԳ-ի ներդրումը

Բարելավված հողերի կառավարումը նպաստակ ունի բարձրացնել հողային առողջությունը և նպաստել ԽԿԳ-ի զարգացմանը մի քանի կարևոր հեռանկարից՝

- **Արտադրողականություն:** Բոլոր միջամտությունները, որոնք բարելավում են հողի բերրիությունը, հողում ջրերի առկայությունը և նվազեցնում են սննդանյութերով հարուստ հողերի կորուստն էրոզիայի միջոցով, ուղղակիորեն բարելավում են արտադրողականությունը:
- **Հարմարվողականություն:** Կլիմայի փոփոխության կանխատեսումներն ենթադրում են, որ հորդառատ անձրևների և էրոզիայի դեպքերի հաճախականությունը և ծանրությունը գնալով աճում է: Կան հողերի կառավարման միջամտությունների լայն շրջանակ, որոնք օգնում են նվազեցնել հորդառատ անձրևների և հողի էրոզիայի ռիսկերը՝ սկսած դաշտային կամ ֆերմերային մակարդակի միջամտություններից մինչև լանդշաֆտային մակարդակի մոտեցումներ:
- **Մեղմացում:** Հողի կառավարումը կարող է նպաստել կլիմայի փոփոխության մեղմմանը մի շարք միջամտությունների միջոցով: Հողերը կարևոր

նշանակություն ունեն անհատի կյանման գործում, և հողի կառավարման միջամտությունները կարող են օգնել լավագույնս օգտվել այս հատկանիշից:

Բուսաբուծություն

Նկարագրություն

Սննդամթերքի, մանրաթելերի և կենդանիների կերերի արտադրությունը կիրառվում է գյուղատնտեսական տարբեր համակարգերի շրջաններում: Վերջիններիցս յուրաքանչյուրն ենթակա է զգալիորեն տարբեր սոցիալ-տնտեսական, կլիմայական և հողային պայմանների:

ԽԿԳ-ի ներդրումը

- **Արտադրատղականություն:** Բուսաբուծության արտադրողականությունը կարող է բարձրանալ բարձր բերքատու սորտերի աճեցման, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի պայմաններում բերքի ավելի մեծ պոտենցիալ ունեցող տեսակների ընտրության միջոցով:
- **Հարմարվողականությունը կլիմայի ռիսկի կառավարման միջոցով:** Որոշ սորտերի մշակաբույսերի աճեցումը կարող է զգալիորեն նվազեցնել բերքի կրճատման կամ ձախողման վտանգը: Օրինակ, կարող են աճեցվել մշակաբույսերի երաշտադիմացկուն սորտերը, իսկ ավելի կարճ տևողությամբ սորտերը կարող են օգտագործվել «տերմինալ երաշտի» համար:
- **Մեղմացում:** Բուսաբուծության մեղմացման պոտենցիալը հիմնականում բխում է հողի և ջրի կառավարման կամ ագրոբիզնեսի համակարգից, որի ներքո մշակվում են մշակաբույսերը: Բազմամյա մշակաբույսերը կարող են ավելի մեծ քանակությամբ անհատին կլանել, քան տարեկան մշակաբույսերը:

Ջրի կառավարում

Նկարագրություն

Գյուղատնտեսությունը հանդիսանում է աշխարհի քաղցրահամ ջրերի ամենամեծ սպառողը, որը պահանջում է առկա մատակարարումների 70% -ը, որոնցից 40% -ը օգտագործվում է բրնձի արտադրության համար: Քանի որ աշխարհի բնակչությունը աճում է, սպառվում է ավելի շատ սննդամթերք և ընդլայնվում է քաղաքաշինությունը, ջրի սակավությունը դառնում է առավել կարևոր հարց: Ջրի կառավարման բարելավված համակարգերը պարտադիր են:

ԽԿԳ-ի ներդրումը

- **Արտադրատղականություն:** Արտադրության աճի այլ սահմանափակումների բացակայության դեպքում, այն բոլոր նորարարությունները, որոնք նպաստակ

ունեն նվազեցնել ջրի գերօգտագործումը՝ ջրի մակարդակի բարձրացման և պահպանման, կամ ոռոգման ջրի բարելավման միջոցով, խթանում են բուսաբուծության արտադրողականությանը:

- **Հաբմարվողականություն:** Ջրային կառավարման նորարարությունները (օրինակ, հավելյալ ոռոգում և անձրևաջրերի հավաքում), հատուկ մշակված են մշակաբույսերի գերջրման և բերքատվության նվազեցման ռիսկը նվազեցնելու կամ վերացնելու համար:
- **Մեղմացում:** Ողողման համակարգերն արտանետում են ջերմոցային գազերի (ՋԳ) նշանակալի քանակություն (CH_4): Նման համակարգերում այլընտրանքային խոնավացման և չորացման մեթոդները ոչ միայն խնայում են ջուրը, այլև նվազեցնում են մեթանի արտանետումները: Բացի այդ, ոռոգման ռազմավարությունները, որոնք նվազեցնում են պահանջվող ջրի քանակությունը, կարող են նվազեցնել պոմպի էներգիայի սպառումը, դրանով նվազեցնելով արտանետումները:

Անասնաբուծության կառավարում

Նկարագրություն

Բնակչության աճին, եկամտի ավելացմանը և սպառման փոփոխմանը համատեղ անասնապահության ոլորտն արագ զարգացում է ապրում ամբողջ աշխարհում: Այնուամենայնիվ, առաջիկա տասնամյակների ընթացքում կլիմայի փոփոխությունը, ամենայն հավանականությամբ, զգալի ազդեցություն կունենա անասունների արտադրության վրա: Օրինակ՝ որոշ շրջաններում կարող է լինել սննդի քանակի և որակի զգալի կրճատում, ինչպես նաև ջերմային սթրես կենդանիների մոտ:

ԽԿԳ-ի ներդրումը

- **Արտադրողականություն:** Միջոցները, որոնք ուղղված են կերային ռեսուրսների բարելավմանը, ուղղակիորեն բարձրացնում են

արտադրողականությունը: Կենդանիների առողջության բարելավմանն ուղղված միջամտությունները, ինչպիսիք են համապատասխան պատվաստանյութերի օգտագործումը և հիվանդությունների հանդեպ դիմացկուն կենդանիների օգտագործումը, կխթանեն

անասնաբուծության արտադրողականությունը:

- **Հաբմարվողականություն:** Անասունների ապահովագրության գործիքները և վաղ ահազանգման համակարգերը կարող են օգնել անասնապահներին

կառավարել կլիմայական ռիսկերը: Մշակաբույսերի և անասունների համատեղվախ համակարգերում ռիսկերը երբեմն կարելի է կառավարել մշակաբույսերի և անասունների ջերմության կամ երաշտի հանդեպ դիմացկուն տեսակների և ցեղերի ավելացման և/կամ փոխարինման միջոցով:

- **Մեղմացում:** Արածեցման բարելավումը կարող է նաև բարձրացնել ածխածնի մակարդակը հողի մեջ, չնայած կա որոշակի անորոշություն՝ կապված վերջինիս մեղմացման հետ: Արտանետումները կարող են կրճատվել նաև ֆերմերային տնտեսություններում գոմաղբով տարածքի ծածկումը, չնայած զարգացող երկրներում նման կառավարման համար հնարավորությունները սահմանափակ են: Բացի այդ, գոմաղբի ժամանակին կիրառումը մշակաբույսերի համար կարող է նվազեցնել ազոտային օքսիդի արտանետումները:

Անտառներ և ագրոանտառներ

Նկարագրություն

Անտառապահությունը և ագրոանտառապահությունը կարևոր դեր են խաղում կլիմայի փոփոխության դեմ պայքարի համաշխարհային ջանքերում: Կլիմայի փոփոխությունն սպառնում է այդ էկոհամակարգերի զարգացմանն ու պահպանմանը, և հետևաբար կարող է ազդեցություն ունենալ գյուղական կենսապահովման վրա: Ֆերմերային տնտեսություններում անտառները և ծառերը կարևոր միջոց են ածխաթթու գազի կլանման համար, և այդ ներուժը կարելի է մեծացնել անտառապատման աշխատանքների միջոցով: Անտառահատումը անտառային հատվածում արտանետումների հիմնական պատճառն է հանդիսանում, և գյուղատնտեսությունը մնում է անտառահատման հիմնական պատճառը:

ԽԿԳ-ի ներդրումը

- **Արտադրողականություն:** Էկոհամակարգային արտադրությունը, ներառյալ մատուցող ծառայությունները (սննդամթերք, մանրաթել, վառելիք և այլն) կարող է բարելավվել ԽԿԳ-ի մոտեցմամբ: Ֆերմերային համակարգերում ծառերի ինտեգրումը կարող է բարելավել հողի որակը, ինչը բերում է ավելի բարձր և կայուն բերքատվության:

- **Հարմարվողականություն:** Առողջ և բազմազան էկոհամակարգերն ավելի կայուն են բնական աղետների հանդեպ: Ֆերմերային տնտեսություններում ծառերը կարող են օգտագործվել որպես ապաստարաններ քամիներից, ինչպես նաև կարևոր դերակատարում ունենալ սողանքների, ջրհեղեղների հարցում: Ծառերը նաև կայունացնում են գետահովիտները և մեղմացնում հողի էրոզիաները:
- **Մեղմացում:** Գործողությունները, որոնք մեծացնում են ծառածածկը (անտառապատում, անտառվերականգնում և այլն) և նվազեցնում անտառահատումը, դեգրադացիան, մեծացնում են ածխածնի սինթեզը:

Էներգիայի կառավարում

Նկարագրություն

Էներգիան առանցքային դեր է խաղում ագրո-սննդի համակարգի յուրաքանչյուր փուլում՝ ներդրումների նախապատրաստական փուլում, մշակաբույսերի, ձկների, անասունների և անտառային արտադրանքի արտադրության մեջ, հետարտադրական և հետբերքահավաքային գործառնություններում, սննդամթերքի պահեստավորման և վերամշակման փուլում, սննդի տեղափոխման և բաշխման փուլում, սննդամթերքի պատրաստման մեջ:

Դրա հիման վրա էներգետիկայի կառավարումն ունի երեք հիմնական նպատակ՝

1. Էներգաարդյունավետության բարձրացում
2. Վերականգնվող էներգիայի մատակարարում
3. Ժամանակակից էներգետիկ ծառայությունների մատչելիություն:

ԽԿԳ-ի ներդրումը

- **Արտադրողականություն:** Գյուղատնտեսական արտադրությունը կարող է աճել էներգիայի արդյունավետության բարձրացման և կորուստների կրճատման միջոցով, վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների օգտագործմամբ, էներգիայի դիվերսիֆիկացման ավելացմամբ, արդյունավետ և մատչելի փոքր համակարգերով էներգիայի աղբյուրների հասանելիությամբ:
- **Հարմարվողականություն:** Հանածոների էներգիայից և հարակից ծախսերից կախվածության կրճատումը, ինչպես նաև կենսազանգվածի այլընտրանքային կամ ավելի կայուն օգտագործման միջոցների ընդունումը (օրինակ, պինդ վառելիք՝ փայտ, և հեղուկ բիովառելիքներ), կարող են հանգեցնել ժամանակի և եկամտի հասանելիության աճի, որը կարող է օգտագործվել կլիմայի փոփոխության ազդեցության հանդեպ կայունության բարձրացման և ֆերմերների ծախսերի ցնցումների ու ռեսուրսների պակասի խոցելիության նվազեցման համար: Հարմարվողականության այլ դրական կողմերը ներառում

են բարելավված առողջություն, գյուղական զարգացում և պարենային անվտանգության բարձրացում:

- **Մեղմացում:** Բիոէներգիան, արևային էներգիան և այլ վերականգնվող էներգիաները՝ ինչպիսիք են հիդրո և երկրաջերմային էներգիան, կարող են փոխարինել հանածո վառելիքի և այլ բարձր արտանետումների քանակ ունեցող էներգիայի աղբյուրներին (օրինակ, փայտ և փայտանյութ) և նվազեցնել CO₂ արտանետումներն ինչպես կարճ, այնպես էլ երկարաժամկետ ժամանակահատվածում: Էներգիայի կառավարումը կարող է օգնել կլիմայի փոփոխության մեղմացմանն էներգիայի համակարգերի կենսական ցիկլի գնահատման, կայուն վերականգնվող էներգիայի ռեսուրսների հաստատման, արդյունավետ տեխնոլոգիաների խթանման, և քաղաքականության ոլորտների բարելավմանն ուղղված ուսումնասիրությունների միջոցով:

Արժեշղթաներ

Նկարագրություն

Մատակարարման շղթաները կապում են շահագրգիռ կողմերին, որոնք փոխանցում են արտադրանքը նախնական փուլից, արտադրության տարբեր փուլերի միջոցով մինչև շուկա: Սննդամթերքի արժեշղթաների նկարագրության միջոցներից մեկը «Ֆերմա-պատառաքաղ» տերմինն է, ինչը նշանակում է, որ սննդամթերքը տեղափոխվում է ֆերմերներից միջնորդների միջոցով՝ ներառյալ արտադրողական կազմակերպությունները, վերամշակողները, տրանսպորտային միջոցները, մեծածախ և մանրածախ առևտրականները մինչև սպառողը:

Ընդհանուր առմամբ, արժեքշղթայի արդյունավետ ադապտացման միջամտությունները ներառում են հետևյալ երեք տարրերը՝

- Դիվերսիֆիկացիա
- Զերմադիմացկունություն
- Մատակարարման շղթայի արդյունավետություն

ԽԿԳ-ի ներդրումը

- **Արտադրողականություն:** Պահեստավորման վրա կենտրոնացած միջամտությունները կարող են օգնել նվազեցնել հետերեքահավաքային

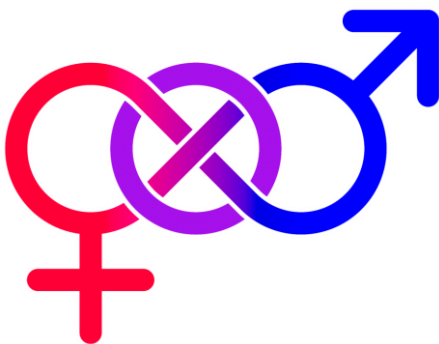
կորուստները և բերել արտադրողականության և ֆերմերային կենսապահովման բազմաթիվ օգուտներ: Շուկաների մատչելի հասանելիությունը կարող է նաև բարձրացնել եկամուտները և բարելավել ապրելակերպը:

- **Հարմարվողականություն:** Աղքատության հաղթահարման նպատակներին հասնելու համար հաջողված արժեշղթայի միջամտություններն օգտակար կլինեն, քանի որ նրանք կառուցում են ֆերմերների ակտիվները և ինստիտուցիոնալ կապերը:
- **Մեղմացում:** Արժեշղթայի միջամտությունները կարող են նախագծվել այնպես, որպեսզի մեղմացնող օգուտներն իրականացվեն արժեշղթայում գտնվող բոլոր մակարդակներում՝ օրինակ, մուտքային արտադրանքի, լոգիստիկայի, տրանսպորտի և հետբերքահավաքի կորուստների կրճատման գործում:

Գենդերային և սոցիալական ներգրավվածություն

Նկարագրություն

Կանայք, աշխարհի տարբեր շրջաններում, դեմ են առնում ռեսուրսների և տեղեկատվության անհավասար հասանելիության, որոշումների կայացման գործընթացների անկարողության: Մա հատկապես կարևոր է, քանի որ տղամարդիկ ավելի շատ են արտագաղթում գյուղական բնակավայրերից, և այդ

անհավասարությունները պետք է ուղղված լինեն, որպեսզի ԽԿԳ-ի մոտեցումները նպաստեն ֆերմերային տնտեսություններում և համայնքներում ճգնաժամի վերացմանը: Իրականացնելով գենդերային զգայուն և սոցիալապես ընդգրկուն ԽԿԳ-ի նախաձեռնությունների նախագծումը, պետք է հաշվի առնել տարբեր սոցիալական խմբերի և շահագրգիռ կողմերի տարբեր գիտելիքների

մակարդակները, հեռանկարները, կարիքները և մարտահրավերները:

ԽԿԳ-ի ներդրումը

- Կանայք ակտիվ և կարևոր ներդրում են կատարում կլիմայի հարմարվողականության վրա՝ հիմնված իրենց տեղական գիտելիքների, հմտությունների և սոցիալական կապիտալի վրա:
- Եթե կանայք ռեսուրսներ ունենան, ապա գյուղատնտեսական եկամտաբերությունը կարող է աճել 20-30%-ով՝ նվազեցնելով սոված մարդկանց թիվն աշխարհում 12-17%-ով:
- Կնոջ կողմից գյուղատնտեսական տեխնոլոգիաների, ներառյալ ԽԿԳ տեխնոլոգիաների ըմբռնման հետազոտությունը ցույց է տալիս, որ եթե լինի

ֆինանսների, տեղեկատվության և աշխատանքային պայմանների հասանելիություն, կանայք կարող են նախագծել և օգտագործել նորարարական գործիքներ և մեթոդներ:

Գենդերային հարցերը և շահագրգիռ կողմերի ներգրավումը ԽԿԳ-ում պետք է լինի բազմաթիվ մակարդակներում՝

- **Քաղաքական մակարդակով:** Գենդերային և սոցիալապես ընդգրկուն ԽԿԳ-ի քաղաքականությունները լուծում են կանանց և տղամարդկանց հատուկ կարիքներն ու պահանջները: Ոչ բոլոր ձայներն են լսելի գյուղատնտեսության որոշումների կայացման և քաղաքական գործընթացներում, այդ թվում, կանանց և երիտասարդության, ինչպես նաև ընդհանուր առմամբ փոքր տնային տնտեսությունների:
- **Համայնքային մակարդակով:** Համայնքային ԽԿԳ-ի նախաձեռնություններն օգուտ են բերում համայնքի տարբեր շահագրգիռ կողմերի գաղափարների և հեռանկարների ստացման հարցում:
- **Տնային տնտեսությունների մակարդակով:** Տնային տնտեսությունները միասնական մոդել չեն, այլ տարբեր մարդկանց համախումբ են, որոնք ձևավորում են իրենց հարաբերությունները և դերը համայնքում: